

Bewegingsonderwijs

4

Accent op verbeteren van bewegingshandelingsbekwaamheid en meervoudige deelnamebekwaamheid

Dit accent vindt zijn oorsprong in twee vakconcepten van Crum (2011), namelijk het personalistische bewegingsonderwijsconcept en het kritisch-constructieve bewegingsocialisatieconcept. In beide vakconcepten is het goed leren bewegen of leren deelnemen aan bewegingssituaties op zich belangrijk voor de individuele ontwikkeling. De naamgeving van beide vakconcepten is bewegingsonderwijs: onderwijs in bewegen. De algemene doelstelling is leerlingen bekwaam te maken voor zelfstandige, verantwoorde, perspectiefrijke en blijvende deelname aan de bewegingscultuur (Stegeman, 2000). Bij het verbeteren van de bewegingshandelingsbekwaamheid en de meervoudige deelnamebekwaamheid zijn verschillende accenten te leggen. Het hangt samen met jouw visie op bewegen en jouw visie op meervoudige deelnamebekwaamheid. | Tekst Auteurscollectief

Visie op bewegen

De essentie in het personalistische bewegingsonderwijsconcept ligt in het onderwijzen en leren van bewegen als een persoonlijke wijze van zijn (Crum, 2011). De onderwijsdoelstellingen worden geformuleerd in persoonlijke bewegingscompetenties. De visie op bewegen is van doorslaggevend belang, namelijk bewegen kan worden opgevat als lichaamsbeweging of als bewegingshandeling. Bij de eerst genoemde opvatting wordt uitgegaan van een substantieel bewegingsconcept. Terwijl in de tweede opvatting wordt uitgegaan van een relationeel bewegingsconcept. Deze laatste is door Carl Gordijn geïntroduceerd en doorontwikkeld door Jan Tamboer en de Calo.

In het substantieel bewegingsconcept wordt bewegen gezien als: verplaatsing van lichaamsdelen in tijd en ruimte; technische bewegingsuitvoering; en ideaaltypische bewegingen afgeleid uit de (top)sport. Arrangementen, (spel)regels, middelen en bewegingsuitvoeringen

zijn veelal (wedstrijd)sportgeoriënteerd en gestandaardiseerd. Deelnemers geven blijk van een speelse houding onder voorwaarden. Het leren van bewegingen wordt methodisch verbonden aan coördinatievaardigheden als balans, ruimtelijke oriëntatie, reactievermogen en voorwaarden voor bewegen als flexibiliteit, stabiliteit en kracht.

Bij een relationeel bewegingsconcept wordt het bewegen gezien als het handelend oplossen van beweegproblemen in beweegactiviteiten of beweegsituaties (Van der Palen, 2020). Het gaat om bewegingshandelingen, verlenen van motorische betekenisrelaties en een eigen wijze van handelen. Bewegingshandelingen worden geduid in werkwoorden als lopen, springen en zwaaien. Arrangementen, (spel)regels en middelen zijn aangepast aan de deelname mogelijkheden van de leerlingen. De gekozen middelen en regels sluiten aan bij de dominante bewegingsuitdaging. Deelnemers geven blijk van een speelse houding. Bij de inrichting

van programma's zijn activiteitsgebieden (spel, turnen en dergelijke) en daarbinnen betekenisgebieden met bijbehorende beweegproblemen of bewegingsthema's vertaald in leerlijnen, leidend.

Accent op lichaamsbeweging en/of bewegingshandeling?

Beide visies op bewegen sluiten elkaar niet uit. Tamboer (2001): "... lichaamsbewegingen stellen zekere grenzen aan de uitvoering van bewegingshandelingen. En voorts kan men door een aanduiding van bepaalde lichaamsbewegingen een nadere karakterisering geven van hoe bewegingshandelingen moeten worden uitgevoerd". Bijvoorbeeld de uitvoering van de hurksprong al dan niet met gestrekte tenen; bovenhands serveren, schoolslag of borstcrawl. Met andere woorden het substantiële bewegingsconcept vult het relationele concept aan. Waar legt de docent het accent op zijn of haar lessen, op lichaamsbewegingen en/of op bewegingshandelingen?

Visie op meervoudige deelnamebekwaamheid

De meervoudige deelnamebekwaamheid staat centraal in het kritisch-constructieve bewegingsocialisatieconcept. Dit vakconcept wordt gekenmerkt door: (kritische) maatschappelijke toerusting; niet alleen *role-taking* maar ook *role-making*; maatschappelijk voorbereiden en ontplooiing van individuele kwaliteiten; oriëntatie op buitenschools leren (bewegingscultuur); en leerlingen voorbereiden op sportdeelname nu en later in wisselende rollen vanuit meerdere deelnamemotieven (Crum, 2011). De algemene doelstelling in het beroepsprofiel sluit hierop aan: Leerlingen leren beter te bewegen

(verbeteren) vanuit een pedagogisch perspectief. Ze moeten meervoudig bekwaam én enthousiast worden om nu en later deel te nemen aan de beweeg- en sportcultuur (KVLO, 2017).

Leerlingen gaan op zoek naar de ‘gein’ van bepaalde beweegactiviteiten (Massink, 2016). Leerlingen ervaren de gein door aanpassingen te doen. Beweegplezier staat centraal. Leerlingen maken kennis met een breed bewegingsrepertoire om te ontdekken en ervaren wat de gein daarvan is en of het bij ze past. We streven ernaar dat leerlingen de omringende sportcultuur herkennen maar leren deze zodanig aan te passen dat zij op hun niveau kunnen deelnemen. Dit vraagt naast bewegingsbekwaamheid ook een grote mate van regelbekwaamheid en omgangsbekwaamheid. Bovendien vraagt dit om een mate van reflectie op beweeg- en regelvaardigheden. Zie in tabel 1 de verschillende bekwaamheden die in ons vakgebied kunnen worden gerealiseerd.

Accent op meervoudige deelnamebekwaamheid?

Hoeveel accent leg je als docent op de verschillende aspecten van de meervoudige deelname bekwaamheid? Het hangt af van het belang dat jij als docent én als school hecht aan de hierboven genoemde bekwaamheden. Het ontwikkelen van bijvoorbeeld omgangs- en reflectieve bekwaamheid bij de leerlingen vraagt om een schoolbrede-aanpak. Leeropbrengsten hangen af van de schoolcontext, de groepsdynamica en het gedrag van individuele leerlingen. Bij bepaalde groepen zet je liever zelf als docent de arrangementen klaar en ben je blij als de leerlingen de bewegingssituaties zelfstandig op gang kunnen houden. Bij andere groepen kan je bepaalde regelende taken overlaten aan de leerlingen zoals het inrichten en opruimen van arrangementen. En er zijn groepen waar leerlingen heel goed met elkaar omgaan, het bewegen samen regelen, elkaar coachen en onderling instrueren en samen met klasgenoten hierop willen reflecteren.

De vakwereld vindt bewegen leren regelen en reflecteren belangrijk, zie bijvoorbeeld de kerndoelen, eindtermen en de bouwstenen van Curriculum.nu. Wat wordt beoogd, wordt echter niet altijd uitgevoerd en gerealiseerd in de praktijk. Het is ook moeilijk hier landelijke richtlijnen voor op te stellen omdat de praktijk in verschillende scholen, afdelingen en groepen (klassen) en individuele personen om specifieke afstemming en benadering vraagt. Hier wordt het pedagogisch handelen van de docent op de proef gesteld. De meervoudige deelnamebekwaamheid vraagt om nadere bezinning, ordening en methodisch-didactische uitwerking. ●

Tabel 1 Meervoudige deelnamebekwaamheid (Brouwer & Jacobs, 2019)

<p>Bewegingsbekwaamheid (bewegen verbeteren)</p> <p>In de rol van beweger deel kunnen nemen aan een breed scala aan bewegingsactiviteiten. Over een breed en wendbaar bewegingsrepertoire en wendbare kennis beschikken.</p>
<p>Regelbekwaamheid (bewegen regelen)</p> <p>In staat zijn om samen zelfstandig bewegingssituaties in te richten, op gang te houden en af te ronden met als doel het samen bewegen te optimaliseren. Soms is het daarvoor nodig dat deelnemers specifieke regelende rollen op zich nemen.</p>
<p>Omgangsbekwaamheid (bewegen beleven/samen bewegen)</p> <p>Zodanig met elkaar omgaan, communiceren en samenwerken dat het samen bewegen wordt geoptimaliseerd. Je bewegende (of regelende) deelname aanpassen aan of afstemmen op de behoefte van de andere deelnemers.</p>
<p>Beweegplezier/voldoening beleven aan bewegen/je willen ontwikkelen (bewegen beleven)</p> <p>Zodanig geraakt zijn door bewegen dat je het vanuit autonome motivatie steeds opnieuw wilt doen. Gerichtheid op jezelf verbeteren, je mogelijkheden om bewegend en/of regelend deel te nemen uit te breiden.</p>
<p>Reflectieve bekwaamheid</p> <p>Kennis over en inzicht in bewegen, bewegingssituaties en zichzelf.</p>

Bronnen (o.a.)
Scan de QR-code naar de bronnen

bit.ly/399CsGJ

Contact
redactie@kvlo.nl
Foto's
Anita Riemersma